

¹⁶ Pozri MERCANDINO, C., c. d., s. 43.

¹⁷ BENEVOLO, Leonardo: Geschichte der Architektur des 19. und 20. Jahrhunderts. Bd. 1. München 1964, s. 396—397.

¹⁸ Baseballové ihrisko má malé rozmery, pozornosť diváka sa upiera na stanovište pákara. Architekt tomu musí prispôbiť hľadisko a spravidla volí strmú poschodovú tribúnu. Dejiny tohto typicky amerického štadióna sa nemôžeme zaoberať už pre nedostatok dokumentačného materiálu, no Yankee Stadium v New Yorku z roku 1922 už poschodové tribúny malo.

¹⁹ LISSITZKY, El.: Russland, Architektur für eine Weltrevolution. Wien 1930, s. 28.

²⁰ Mexique, stade de 110 000 places. Felix Candela, architecte, Luis La Guette, architecte associé. Technique et architecture, série 23, 1962, č. 1, s. 17; Soccer stadium for 110 000. Progressive Architecture 1962, July, s. 148—155.

²¹ ŠMIDT, N.: Sportivnyje sooruzhenija v SSSR. Architektura SSSR, 1967, č. 12, s. 40—46.

²² CHAZANOVA, V. E.: Iz istorii sovetskoj architektury 1917—1925 gg. Dokumenty i materialy. Moskva 1963, s. 163, č. 214 a 215.

²³ Výsledky svojho výskumu uverejnil koncom roku 1928 v časopise Architectural Forum. Pozri MERCANDINO, C., c. d., s. 107.

²⁴ Po prvý raz sa táto krivka objavuje asi na štadióne v Evanstone od G. Haddena a J. G. Rogersa z rokov 1926—1927.

²⁵ Casa Bella, 6, 1933, č. 3, s. 44; č. 12, s. 26—29.

²⁶ Vnútrotná pozdĺžna os je dlhá 180 m a vzdialenosť najvyššieho miesta v hľadisku od protiľahlej bránky je 170 m. V publikácii *Urządzenia sportowe*, s. 178, považuje Julian Brzuchowski za krajnú hranicu viditeľnosti futbalovej lopty vzdialenosť 190 m.

²⁷ PAGANO, G.: Lo stadio di Vienna. Casa Bella, 6, 1933, č. 12, s. 20—25.

²⁸ HUXTABLE, A. L.: Pier Luigi Nervi. New York 1960, s. 23—24; TOMEŠ, J.: Pier Luigi Nervi. Praha 1967, s. 21—22; BARDI, P. M.: Lo stadio di Firenze. Casa Bella 6, 1933, č. 4, s. 4—11; PAGANO, G.: Lo Stadio Comunale Giovanni Berta a Firenze. Casa Bella, 6, 1933, č. 4, s. 38—

41; HART, F.: Pier Luigi Nervi — Architektur und Ingenieurbau. In: Jahrbuch 1972, Technische Universität München, s. 85—87.

²⁹ NERVI, P. L.: Considerazioni tecniche e costruttive sulle gradinate e pensiline per stadi. Casa Bella, 6, č. 12, s. 12, ako aj obr. ma s. 11.

³⁰ Súvislosť medzi Tatlinom a Nervim, dokumentovaná Tatlinovou konštrukciou *Pomníka revolúcie* a rampami Nerviho štadióna, som po obhájení svojej diplomovej práce v máji 1966, z ktorej je tento článok skráteným výsekom, našiel nezávisle konštatovanú a fotograficky dokumentovanú vo vystavenom texte v Múzeu moderného umenia vo Viedni v septembri 1966.

³¹ Casa Bella, 6, 1933, č. 4, s. 3.

³² Nuova architettura italiana. (Milano 1937 ?), s. 80, 288 a 289.

³³ Yrjö Lindegren e Toivo Jäntti, Lo stadio di Helsinki. Casabella, 1956, č. 211, s. 37.

³⁴ Po úspechoch fínskej drevenej architektúry v tridsiatych rokoch (pavilóny Alvara Aalta na svetových výstavách 1937 v Paríži a 1939 v New Yorku) nerozpakujú sa Fíni dať hľadisku s výnimkou hlavnej tribúny drevenú fasádu.

³⁵ Na XIV. olympijských hrách v Londýne, keď sa naposledy konali súťaže aj v umeleckých disciplínach, bol odmenený zlatou medailou v odbore urbanizmu.

³⁶ BLOMSTEDT, A.: Yrjö Lindegren (1900—1952). Casabella, 1956, č. 211, s. 34.

³⁷ V pôvodnej súťaži zvíťazil F. A. Libra, neskorší projektant sanatória vo Vyšných Hágoch. Roku 1932 obhájil projekt tohto štadióna ako dizertačnú prácu O. Štěpánek. Navrhol amfiteatrálne hľadisko sčasti na násype, sčasti na konštrukcii, kryté symetricky po oboch pozdĺžnych stranách ihriska. Pozri: Prof. Ing. arch. dr. Otakar Štěpánek 10. 5. 1898—8. 1. 1973. Architektura ČSR, 32, 1973, č. 9, s. 456—462.

³⁸ Star, 1936, č. 13 (525), s. 9 a 1937, č. 26 (589), s. 10.

³⁹ Po oslobodení sa k jeho realizácii už nepristúpilo, lebo na mieste, kde mal pôvodne stáť, mali postaviť budovu Národného zhromaždenia. Slávia si potom postavila nový štadión vo Vršoviciach.

Развитие спортивного стадиона до второй мировой войны

Античный греческий стадион служил прежде всего для бега. По этой причине он был в основном примерно 200 м длинной с прямой беговой дорожкой, окаймленной насыпями, а в более позднее время трибунами. Его строили или на косогорах (Олимпия) или в ложбинах (Афины). В эллинический период получил свою полукруглую форму.

Несмотря этого, что римский амфитеатр не был предназначен для спорта, на развитие современного стадиона повлиял больше, чем греческий стадион для бега. У него уже была концентрическая форма и система его коммуникаций на трибунах была перемещена под его поверхность (Колизей).

Длительный период от упадка античного мира по 19